

relse kan få betydning for lagrettens avgjørelse av skyldspørsmålet, 88 bestrider det, og 11 vet ikke. Det kan her innskytes at praksis i Hålogaland nå er at lagmannen i rettsbelæringen refererer straffebestemmelsene og strafferammen, slik at lagretten har en viss orientering.

Hverken når det gjelder spørsmålet om strafferegisteret bør dokumenteres, eller om det bør orienteres om den sandsynlige straff er det noen karakteristisk forskjell i synet hos jurytilhengerne og meddomsrettsfolk.

Av de 237 svar som her er behandlet, er 12 fra kvinner. Tallet er lite, men muligens tør en likevel se en viss tendens i det når ingen av kvinnene vil ha bare jury, 1 vil ha bare meddomsrett, 8 vil ha både jury og meddomsrett og 3 ikke vet hva som er best. 9 av kvinnene vil at skyldspørsmålet skal avgjøres i fellesskap mens 3 er imot det, 6 vil at straffeutmålingen skal avgjøres felles, mens 6 vil overlate den helt til juristene. Når det gjelder de andre spørsmål kan en neppe tale om noen karakteristisk forskjell. F. eks. vil 3 kvinner at lagmannen skal uttale seg om skyldspørsmålet i rettsbelæringen, 4 er imot det, 5 kvinner vil ha lagmannen tilstede under lagrettens rådslagning, 6 stemmer imot. 6 kvinner vil ha opplysning om tiltaltes tidligere straffer, 2 vil ikke, 5 anser dette ufarlig, 3 mener det er betenkelig. 4 vil få orientering om sandsynlig straff, 5 vil ikke, 6 mener at hensynet til straffens størrelse kan påvirke avgjørelsen av skyldspørsmålet, 3 tror det ikke.

(Fortsattes).

Topelius och våldsdåden i Österbotten.

Af professor *Veli Verkko*.

Med hjälp av kriminalstatistikens oppgifter kan man på ett intressant sätt belysa frågan om folklynnet. Sambandet mellan våldsbrottsligheten och folklynnet har särskilt klart framträtt i Finland. Exempel på sambandet förekommer redan under 1700- och 1800-talen. De av *Zacharias Topelius* år 1875 i Boken om vårt land skildrade karaktärerna hos befolkningen i de olika landskapen stämmer väl överens med de drag som är skönjbara i växlingarna i de siffror, som anger offren för brotten mot liv inom de olika länen. Det är därför skäl att ställa sig positivt till Topelius' skildringar av folk- och stamkaraktärerna.

Topelius var speciellt intresserad av folklynnet i sitt fäderne-landskap Österbotten. Under sitt långa liv behandlade han detta ämne tre särskilda gånger. Första gången gjorde han det den

9 november 1841 vid närmare 24 års ålder i ett tal „Om Österbotten“ vid Österbottniska studentavdelningens årsfest. Han yttrade därvid bl. a.:

„Rörligare, retligare, mera böjd för handling, än hans öfriga landsmän, är österbottningen, i synnerhet den sydlige, lättare hemfallen åt passionernas nyck. Ställ honom i krigstider med sin själbössa på härarnas flanker, gif honom en ledare, som förstår honom och som han förstår — och han skall vara, måhända icke den bäst disciplinerade soldat, för vilken lyda är inbegreppet av alla dygder, men däremot den modigaste, den verksammaste partigångare. Ställ honom åter i fredstid och under hårda år med yxan i tjärskogen eller med spaden på mossländerna, och ingen skall vara en driftigare, omtänksammare, oförtrutnare arbetare än han. Men låt de goda dagarna komma, låt bekymren hvila, låt ungdomen sysslolös samlas om söndagskvällarna, och österbottningen skall se sig om med hvem han skall mäta sin obändiga kraft, han skall välja sig ett mål för sitt öfvermod, han skall rida grannskapets hästar fördärfvade nattetid, eller stänga vägen för den fredlige resande, eller byalag mot byalag tåga ut till brottande och strider. Gjut då några droppar brännvin till denna tygellösa yra, gif österbottningen, hetsad af dans och berusad af svartsjuka, ett undfallet ord till tvisteämne, och om få ögonblick skall ordet vara handling, det vildaste slagsmål skall uppstå, blod skall flyta, till dess kvinnorna, försonande änglar här som öfverallt, kasta sig emellan, och deras böner eller tröttheten åtskilja de stridande. — Handling är österbottningens lif. Gif honom ledighet och rus, och han skall befolka fångelserna och de sibiriska grufvorna.“

Man fäster sig vid att Topelius här icke gör någon skillnad mellan våldsbrottsligheten bland de finsk- och svensktalande österbottningarna. Redan här nämner Topelius om de österbottniska kvinnornas roll vid förhindrandet av slagsmål.

Trettiotvå år senare behandlar han i Boken om vårt land frågan om folkkaraktären hos invånarna inom de olika landskapen. Han skildrar österbottningarna på följande sätt, betonande i synnerhet de svenskspråkigas insats:

„De svenske Österbottningarne hafva både godt och ondt rykte om sig i landet. Man ser dem öfverallt som skicklige arbetare i städer och herregårdar. De bygga skepp och båtar, hus och fabriker bättre än andra, men stundom utbrister hos dem det gamla, ärfda krigarelynnet. När de tagit sig för mycket till bästa, råka de lätt i slagsmål. Ingenstädes i landet flyter så ofta blod, som vid deras och deras finske grannars gästabud. Stundom samlas två byars ungdom på landsvägen enkom att slåss. Der åker en resande: kämparna afbryta striden, lemna vägen fri och fortsätta slagsmålet, när den resande är förbi.

Dessa strider skulle kosta långt mera blod, om ej qvinnan så ofta kastade sig emellan, med fara för eget lif.“

I skildringarna både av år 1843 och 1875 kombinerar Topelius krigarlynnnet med dåligt ölsinne.

Vid sin levnads afton berör Topelius år 1893 i praktverket Finland i nittonde seklet speciellt våldsdåden bland de svenska österbottningarna:

„Af de svenska folkdräkterna kvarstå, som enstaka reminiscenser, sommardräkten och de små hufvudformade mössorna. I Österbotten predikade pietismen mot alla hjärta färger och lyckades mångenstädes förvandla dessa till grå eller svarta, men lyckades ej afskaffa det mässingsprydda knifbältet, vars stål ofta blodade gästabuden och marknaderna. Af obetydlig, stundom af ingen anledning flyger, under rusets inflytande knifven ur slidan. Då kastar sig kvinnan emellan med dödsföraktande mod och henne har man att tacka för mångt lifs räddning.“

I den sista meningen återkommer Topelius till sitt påstående i talet vid österbottniska avdelningens årsfest år 1841 och i Boken om vårt land om kvinnornas insats vid förhindrandet av våldsbrott.

Nationalitetsgränserna mellan de finsk- och svenskspråkiga socknarna är i Österbotten tämligen skarpa, mycket skarpare än i Nyland. Det stora kartverket Atlas över Finland utgiven av Geografiska sällskapet i Finland år 1910 sid. 46, Språkförhållanden, lämnar en tydlig bild härav.

Genom att iaktta siffrorna för våldsbrotten i de finsk- och svenskspråkiga socknarna erhåller vi en lämplig forskningsmetod. Betraktar man talen för dråp och misshandelsbrott på basen av statistiken över brott som kommit till polisens kännedom från år 1927 intill senaste tid finner man att dessa brott i våra dagar i stort sett upphört både i de svenska och finska socknarna.

Topelius' påstående att blodsdåd skulle förekomma talrikt också i det Svenska Österbotten äger icke längre giltighet på 1900-talet. Men kan det också visas vara fallet under det föregående århundradet? Vill man ha upplysning i saken måste man ty sig till statistiken över offren för brotten mot liv. Denna uppgjordes under den tidigare delen av 1800-talet prosterivis. Före år 1857 kan man icke med hjälp av prosteristatistiken erhålla någon utredning om socknarnas språkliga fördelning, men från sagda år förändras situationen, så att man på basen av denna statistik kan få företeelsen åtminstone i någon mån belyst. Ända till år 1877 finns sådana uppgifter tillgängliga.

Österbotten indelades under tidsperioden 1857—1877 i fem prosterier, Vasa nedre prosteri, Vasa övre prosteri, Jakobstads, Lappo och Gamlakarleby prosterier.

Vasa nedre prosteri omfattade städerna Vasa, Kaskö och Kristinestad, samt Mustasaari, Replot, Kvevlaks, Solv, Närpes, Korsnäs, Pörtöm, Lappfjärd och Sideby socknar, som samtliga voro svenskspråkiga. Dessutom hörde till prosteriet Östermark, Storå och Bötöm finskspråkiga socknar. Invånarantalet i hela prosteriet var 31/12 1860 54.717 personer, av vilka 9.851 voro bosatta i de finska socknarna. Prosteriet hade sålunda en svensk befolkning på 82 %.

Vasa övre prosteri var i sin helhet finsk. Till detta räknades följande socknar: Ilmola, Kauhajoki, Kurikka, Jalasjärvi, Peräseinäjoki, Seinäjoki, Storkyrö, Ylistaro, Orisbergs bruksförsamling, Lillkyrö, Laihia och Jurva. Prosteriets invånarantal var 53.409.

Jakobstads prosteri var däremot uteslutande svenskt. Dit hörde städerna Jakobstad och Nykarleby samt Pedersöre, Nykarleby landsförsamling, Purmo, Larsmo, Esse, Vörå, Oravais, Maxmo och Munsala socknar. Invånarantalet var 36.969.

Till *Lappo* helt finska *prosteri* hörde socknarna, Lappajärvi, Evijärvi, Vimpeli, Alajärvi, Kortesarvi, Lehtimäki, Soini, Lappo, Nurmo, Kauhava, Ylihärmä, Kuortane och Töysä. Invånarantalet i prosteriet var 42.413.

Det nordligaste av de österbottniska prosterierna *Gamlakarleby* var tvåspråkigt, liksom också det sydligaste Vasa nedre prosteri, men språkförhållandena var här helt annorlunda.

Svenskspråkiga var Gamlakarleby stads- och landsförsamling, Kronoby, Terjärv och Nedervetil. Finskspråkiga däremot Vetil, Perho, Kaustby, Lohtaja, Ylikannus, Toholampi, Himanka, Lestijärvi, Kälviä och Ullava. Befolkningsciffran var 35.980, varav 22.160 finsktalande. Procentalet för de finskspråkiga var 61.6 och för de svenskspråkiga 38.4.

Under perioden 1857—1877 var antalet offer för brott mot liv (offren för barnamord och dödsvallande icke medräknade) i

Vasa nedre prosteri	67
Vasa övre prosteri	111
Jakobstads prosteri	62
Lappo prosteri	154
och i Gamlakarleby prosteri	9
Medeltalet per 1 milj. var för	
Vasa nedre prosteri	58.5
Vasa övre prosteri	99.2
Jakobstads prosteri	81.1
Lappo prosteri	168.2
och i Gamlakarleby prosteri	11.9

Som Topelius i sitt föredrag av år 1841 antytt var frekvensen med avseende på brotten mot liv större i de sydliga delarna av Österbotten. Störst var relativtalen i Lappo och Vasa övre prosteri, som var rent finskspråkiga. I Gamlakarleby prosteri, där de finskspråkiga var i majoritet var frekvensen däremot alldeles obetydlig. Å andra sidan var relativtalet tämligen stort för Jakobstads prosteri, ett rent svenskt område, visserligen hälften mindre än för Lappo rent finska prosteri men skillnaden var icke alls så framträdande i jämförelse med det rent finskspråkiga Vasa övre prosteri. Vasa nedre prosteri, som hade en betydande svensk majoritet uppvisade otvivelaktigt ett mindre relativtal än Jakobstads prosteri, men också detta relativtal var i och för sig tämligen stort. I belysning av dessa fakta är det dock skäl att konstatera att ehuru Topelius' uppgift om den stora våldsbrottsligheten bland de svensktalande synbarligen överbetonats, så är den dock icke alldeles obefogad. Våldsbrottsligheten i Österbotten under 1800-talet uppvisar några från den nutida brottsligheten i Finland avvikande drag.

Det är till slut intressant att iaktta motsvarande situation i de svenska länen på andra sidan Bottniska viken, näml. i Väster-norrlands, Västerbottens och Norrlands län. De statistiska siffrorna är alldeles desamma som i fråga om Finland näml. offren för brotten mot liv. Uppgifterna hänföra sig till 20-års perioden 1851—1870. Befolkningstalen åter gäller år 1865. Man observerar då att antalet offer för brott mot liv under sagda tidrymd i Väster-norrlands län uppgick till sammanlagt 25, i Västerbottens län till 13 och i Norrbottens län likaledes till 13. Relativtalen i medeltal per en milj. invånare var resp. 7.4, 6.9 och 8.3. En jämförelse med relativtalen för de Österbottniska prosterierna ger vid handen att de svenska siffrorna var ännu mindre än talet för Gamlakarleby tvåspråkiga prosteri, där de finsktalande utgjorde majoritet. I detta prosteri var brotten mot liv 11.9 per en milj. invånare. Å andra sidan hade Jakobstads svenskspråkiga prosteri c:a 10 gånger så många offer för brott mot liv som länen på andra sidan Bottniska viken, och Lappo finskspråkiga prosteri hade ett relativtal (168.2) som var 20 gånger så stort som relativtalen för de nämnda svenska länen.

På detta sätt kan man genom att jämföra våldsbrottslighet i svenska och finska Österbotten och i norra Sverige komplettera Topelius' beskrivning av det österbottniska lynnet.

Veli Verkko.